

**СТИЛІСТИКА
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**
(Теоретичні основи стилістики.
Художньо-виразові засоби мовлення)

*Навчально-методичний посібник
для студентів-філологів
закладів вищої освіти*

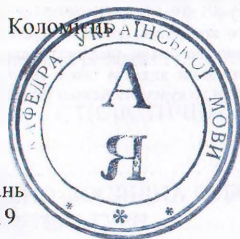
Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
Факультет української філології
Кафедра української мови та методики її навчання

СТИЛІСТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(Теоретичні основи стилістики. Художньо-виразові
засоби мовлення)

Навчально-методичний посібник
для студентів-філологів
закладів вищої освіти

Укладач: І. І. Коломійць

Умань
2019

Розглянуто та рекомендовано до друку вченою радою
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини, протокол № 15 від 25 червня 2019 р.

Рецензенти:

Корольова В. В. – доктор філологічних наук, професор кафедри української мови Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Розгон В. В. – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови та методики її навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Торчинський М. М. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української філології Хмельницького національного університету.

С 80 Стилїстика української мови (Теоретичнї основи стилїстики. Художньо-виразовї засоби мовлення) : навчально-методичний посїбник для студентів-філологів закладів вищої освіти / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-тет української філології, К-дра української мови та методики її навчання; уклад. І. І. Коломїєць. – Умань : Візавї, 2019. – 242 с.

Укладений посїбник має на метї висвітлення та закрїплення теоретичних засад стилїстики, з'ясування сутї основних лїнгвостилїстичних понять і категорїй, вироблення у студентів умїнь та навичок розпїзнавання та аналізу виразально-зображальних засобів мови, майстерного використання стилїстичних прийомів створення образностї та пїдсилення виразностї мовлення у рїзних сферах та ситуацїях спілкування.

Посїбник вміщує програму навчальної дисциплїни «Стилїстика української мови», узагальнений теоретичний матерїал, тематику та плани практичних занятї до роздїлїв «Стилїстика української мови як лїнгвістична наука й навчальна дисциплїна», «Художньо-виразовї засоби мовлення», питання для самоконтролю, орієнтовнї тестовї завдання, комплекс вправ і завдань для аудиторної, домашньої роботи та самостїйного опрацювання, пїдсумкового контролю, список основної та додаткової навчальної лїтератури, перелїк індивїдуальних навчально-дослїдних завдань.

Пропоноване видання також включає предметний покажчик метамови стилїстики, схеми і таблицї до курсу стилїстики української мови.

УДК 811.161.2'38 (075.8)

ЗМІСТ

ПОЯСНОВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ.....	7
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТИЛІСТИКИ. ХУДОЖНЬО-ВИРАЗОВІ ЗАСОБИ МОВЛЕННЯ (ФОНІКА. ТРОПІКА. ПОЕТИЧНИЙ СИНТАКСИС).....	11
ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ КУРСУ.....	11
Тема 1. Стилїстика як лїнгвїстична наука і навчальна дїсциплїна.....	11
Тема 2. Стилїстична система української лїтературної мови.....	28
Тема 3. Фоностилїстика та її одиниці.....	46
Тема 4. Лексичнї засоби виразностї мовлення: стилїстичнї ресурси лексико-семантичних груп та слїв їншомовного походження.....	66
Тема 5. Художньо-образнї засоби виразностї (тропїка, поетичний синтаксис).....	83
ПРАКТИЧНИЙ БЛОК.....	113
Практичне заняття № 1. Стилїстика як лїнгвїстична наука і навчальна дїсциплїна. Стилїстична система української лїтературної мови.....	115
Практичне заняття № 2. Фоностилїстика та її одиниці (фонографїчнї засоби виразностї мовлення).....	119
Практичне заняття № 3. Стилїстика лексико-семантичних груп та слїв їншомовного походження.....	121
Практичне заняття № 4. Образно-тропеїчнї засоби як лїнгвостилїстична категорїя.....	123
Практичне заняття № 5. Стилїстичнї фїгури як об'єкти власне стилїстичного синтаксису.....	124
Практичне заняття № 6. Контрольна робота.....	125
КОМПЛЕКС ВПРАВ І ЗАВДАНЬ.....	127
КОНТРОЛЬНА ПЕРЕВІРКА СТИЛІСТИЧНИХ ЗНАНЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК.....	181
САМОСТІЙНА РОБОТА.....	214
ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА.....	217
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	222
ДОДАТКИ	228

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою викладання дисципліни є підвищення загального мовного рівня студентів. Навчальний курс безпосередньо пов'язаний із проблемами функціонування мови в суспільстві, науковим обґрунтуванням правил організації мовних одиниць залежно від вибору типів мовлення у різних сферах суспільної комунікації, питаннями вдосконалення культури усного й писемного мовлення.

Курс «Стилістика української мови» передбачає оволодіння студентами стилістичною системою української мови та стилістичними нормами літературної мови, тобто глибоке, усвідомлене вивчення мовцями стилістики ресурсів і функціональної стилістики; вироблення вмій і навичок визначати стилістичні ознаки мовних одиниць у текстах усіх стилів; ознайомлення зі стилістичними прийомами і способами використання мовного матеріалу відповідно до умов і цільової настанови; вироблення вмій оцінювати стилістичні можливості (потенціал) мовних засобів; закріплення стилістичних навичок за допомогою конструювання стилістично довершеного тексту; оволодіння текстотворенням в усіх функціональних стилях, підстилях і жанрах; піднесення культури творчого, професійного і щоденно-побутового мовлення; розвиток мовного чуття і мовного смаку.

Основні завдання курсу стилістики сучасної української мови зосереджуються у двох її планах: теоретичному, що зводиться до розв'язання основних проблем, які постають перед стилістичною наукою, і практичному, що торкається питань вмілого, майстерного використання виражальних засобів мови у різних сферах та ситуаціях спілкування. Успішне розв'язання теоретичних завдань стилістики дасть основу для вирішення її практичних завдань.

У результаті вивчення курсу студенти повинні **знати**:

– напрямки, аспекти і методи дослідження стилістики, її структуру;

– основні поняття і категорії стилістики (понятійний апарат: стиль, стиль мови і стиль мовлення, конотація, стилістичне значення, стилістичні засоби, експресивність, стилістичні норми тощо);

- основні принципи і критерії класифікації та внутрішньо-жанрової диференціації стилів;
- витoki, формування і становлення функціональних стилів української літературної мови, основні етапи їх розвитку;
- систему стилів сучасної української мови, їхні мовностильові особливості, співвідношення функціональних стилів і форм мовлення, процеси взаємодії стилів та їх цілісність;
- норми сучасної української літературної мови, як усного, так і писемного мовлення, не припускати змішування мов;
- стилістичні ресурси мови (стилістичний інвентар мови) та закономірності функціонування мовних одиниць усіх рівнів у межах кожного зі стилів;
- співвідношення в стилістиці української мови національно-специфічних стилістичних рис та інтернаціональних, співвідношення онтологічних і власне стилістичних проблем.

Виразально-функціональний аспект мовних одиниць залежить від їх матеріальної природи, мовної якості, тому з розвитком і поглибленням знань про мовні одиниці, їх системні якості розширюються й уточнюються знання про їх стилістичні ознаки і можливості.

Внаслідок вивчення дисципліни студенти повинні **вміти**:

- визначати мовленнєву системність стилів української мови, що утворюється в процесі мовленнєвої діяльності з мовного матеріалу під дією позамовних чинників;
- розкривати закономірності функціонування української мови в різних сферах суспільного життя та ситуаціях спілкування;
- аналізувати мовні явища з функціональної точки зору, виділяти і визначати стилістичні якості мовних одиниць усіх рівнів у текстах різних стилів на тлі міжстильових, стилістично нейтральних мовних засобів;
- визначати жанрово-стильові та мовні ознаки текстів;
- помічати й оцінювати стилістичні ефекти в тексті та виявляти стилістичні засоби, за допомогою яких вони досягаються;
- досконало володіти стилістичними прийомами та способами використання мовних ресурсів залежно від комунікативної ситуації;
- свідомо добирати найдоцільніші фонетичні, лексичні, фразеологічні та граматичні засоби в усному та писемному мовленні відповідно до задуму, стилю й експресивно-емоційної спрямованості висловлювання;

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою викладання дисципліни є підвищення загального мовного рівня студентів. Навчальний курс безпосередньо пов'язаний із проблемами функціонування мови в суспільстві, науковим обґрунтуванням правил організації мовних одиниць залежно від вибору типів мовлення у різних сферах суспільної комунікації, питаннями вдосконалення культури усного й писемного мовлення.

Курс «Стилістика української мови» передбачає оволодіння студентами стилістичною системою української мови та стилістичними нормами літературної мови, тобто глибоке, усвідомлене вивчення мовцями стилістики ресурсів і функціональної стилістики; вироблення вмій і навичок визначати стилістичні ознаки мовних одиниць у текстах усіх стилів; ознайомлення зі стилістичними прийомами і способами використання мовного матеріалу відповідно до умов і цільової настанови; вироблення вмій оцінювати стилістичні можливості (потенціал) мовних засобів; закріплення стилістичних навичок за допомогою конструювання стилістично довершеного тексту; оволодіння текстотворенням в усіх функціональних стилях, підстилях і жанрах; піднесення культури творчого, професійного і щоденно-побутового мовлення; розвиток мовного чуття і мовного смаку.

Основні завдання курсу стилістики сучасної української мови зосереджуються у двох її планах: теоретичному, що зводиться до розв'язання основних проблем, які постають перед стилістичною наукою, і практичному, що торкається питань вмілого, майстерного використання виражальних засобів мови у різних сферах та ситуаціях спілкування. Успішне розв'язання теоретичних завдань стилістики дасть основу для вирішення її практичних завдань.

У результаті вивчення курсу студенти повинні знати:

- напрямки, аспекти і методи дослідження стилістики, її структуру;

- основні поняття і категорії стилістики (понятійний апарат: стиль, стиль мови і стиль мовлення, конотація, стилістичне значення, стилістичні засоби, експресивність, стилістичні норми тощо);

- основні принципи і критерії класифікації та внутрішньо-жанрової диференціації стилів;
- шитоки, формування і становлення функціональних стилів української літературної мови, основні етапи їх розвитку;
- систему стилів сучасної української мови, їхні мовностильові особливості, співвідношення функціональних стилів і форм мовлення, процеси взаємодії стилів та їх цілісність;
- норми сучасної української літературної мови, як усного, так і писемного мовлення, не припускати змішування мов;
- стилістичні ресурси мови (стилістичний інвентар мови) та закономірності функціонування мовних одиниць усіх рівнів у межах кожного зі стилів;
- співвідношення в стилістиці української мови національно-специфічних стилістичних рис та інтернаціональних, співвідношення онтологічних і власне стилістичних проблем.

Виразжально-функціональний аспект мовних одиниць залежить від їх матеріальної природи, мовної якості, тому з розвитком і поглибленням знань про мовні одиниці, їх системні якості розширюються й уточнюються знання про їх стилістичні ознаки і можливості.

Внаслідок вивчення дисципліни студенти повинні **вміти**:

- визначати мовленнєву системність стилів української мови, що утворюється в процесі мовленнєвої діяльності з мовного матеріалу під дією позамовних чинників;
- розкривати закономірності функціонування української мови в різних сферах суспільного життя та ситуаціях спілкування;
- аналізувати мовні явища з функціональної точки зору, виділяти і визначати стилістичні якості мовних одиниць усіх рівнів у текстах різних стилів на тлі міжстильових, стилістично нейтральних мовних засобів;
- визначати жанрово-стильові та мовні ознаки текстів;
- помічати й оцінювати стилістичні ефекти в тексті та виявляти стилістичні засоби, за допомогою яких вони досягаються;
- досконало володіти стилістичними прийомами та способами використання мовних ресурсів залежно від комунікативної ситуації;
- свідомо добирати найдоцільніші фонетичні, лексичні, фразеологічні та граматичні засоби в усному та писемному мовленні відповідно до задуму, стилю й експресивно-емоційної спрямованості висловлювання;

СТИЛІСТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

**(Теоретичні основи стилістики. Художньо-виразові
засоби мовлення)**

**Навчально-методичний посібник
для студентів-філологів
закладів вищої освіти**

Укладач: І. І. Коломієць

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 01.10.2019 р. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Ум. друк. арк. 14,1

Тираж 100 прим. Замовлення № 255

Видавничо-поліграфічний центр «Візаві»

20300, м. Умань, вул. Садова, 2

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 2521 від 08.06.2006.

тел. (04744) 4-64-88, 4-67-77, (067) 104-64-88

vizavi-print.jimdo.com

e-mail: vizavisadova@gmail.com